

УДК 37.013

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Рисенко Я.О.

викладач англійської мови,

ТОВ «Англійська школа завтрашнього дня»

У статті визначені етапи розвитку дистанційної освіти у Великій Британії. Наведено характеристики кожного етапу становлення дистанційної освіти. Розглянуто причини заснування та загальні аспекти діяльності Відкритого Університету, який посідає місце світового лідера у дистанційному навчанні та відіграє провідну роль у поширенні вищої освіти у багатьох країнах світу.

Ключові слова: дистанційна освіта, Велика Британія, етапи розвитку ДО, відкритий університет, засоби дистанційної освіти.

ИСТОРИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ВЕЛИКОБРИТАНИИ.

Рысенко Я.А.

В статье определены этапы развития дистанционного образования в Великобритании. Дана характеристика каждого этапа развития дистанционного образования. Рассмотрены причины организации и общие аспекты деятельности Открытого Университета, который занимает место мирового лидера в дистанционном обучении и играет ведущую роль в распространении высшего образования во многих странах мира.

Ключевые слова: дистанционное образование, Великобритания, этапы развития ДО, Открытый университет, средства дистанционного образования.

HISTORICAL DEVELOPMENT OF DISTANCE EDUCATION IN GREAT BRITAIN.

Rysenko Y.A.

The stages of distance education development in the UK are identified in the paper. Essential features of every stage of distance education development are given. The reasons for setting up and general aspects of the Open University activity, which is the world leader in distance learning and plays an outstanding role in promoting higher education in many countries are analysed.

Key words: distance education, Great Britain, stages of distance education development, Open University, means of distance education.

У другій половині ХХ ст. прагнення до затвердження загальноцивілізаційних цінностей, зміни в соціальних стосунках, особливо у розрізі групової і індивідуальної рівності, ліквідація колоніалізму, розв'язання проблем неграмотності та нестача кваліфікованих працівників привели до зростання попиту на середню та вищу освіту втричі. Зусилля щодо розширення сфери вищої освіти, забезпечення можливості для більшої кількості молоді здобути вищу освіту, прагнення використання новітніх технологій в освіті привели до формування сфери дистанційної вищої освіти, яка активно розвивається, що й зумовлює актуальність її ретельного вивчення і модернізації.

Мета статті – виявити та охарактеризувати етапи розвитку дистанційної освіти у Великій Британії.

Питаннями розвитку, становлення та організації дистанційної освіти займаються вчені і педагоги різних країн, зокрема Ю.Ю. Чернявська досліджує розвиток дистанційної та медіа освіти у Великій Британії. Дж. Андерсен та Ст. Віллер розглядають питання використання інформаційних технологій у педагогічній практиці європейських країн. Питання організації дистанційного навчання розглянуті у статтях В. Олійника, В. Гравіта. Дослідження С. Авдошина, В. Домрачова, В. Зінченко, М. Карпенко присвячені змісту, розвитку та організації дистанційного навчання. У більшості наукових праць досліджувалися окремі аспекти організаційно-педагогічних

засад дистанційного навчання. Проте недостатньо уваги приділено теоретико-методологічним засадам розвитку дистанційного навчання, філософському, історико-педагогічному аспектам зарубіжного досвіду, вивчення яких сприятиме розвиткові та організації дистанційної освіти в Україні.

У другій половині ХХ століття у Великій Британії так само, як і в інших європейських країнах, відчувався гострий дефіцит кваліфікованих кадрів. У 1961 році 87 % працівників вищого управлінського складу не мали вищої освіти. Університетський сектор, де була сконцентрована підготовка фахівців, внаслідок традиційного академізму, виявився не в змозі відреагувати на ситуацію, що склалася. У цей період у Великій Британії діяли 23 університети, загальна кількість студентів у яких складала 102 тисячі осіб [2, с. 54]. Призначена у 1963 році парламентська комісія Робіна виявила прямий зв'язок між відставанням в економічному розвитку і нездатністю системи вищої освіти країни забезпечити належну кількість кваліфікованих спеціалістів. На початку 60-х років ХХ ст. тільки 6 % молоді до досягнення 21-річного віку вступали до університету [2, с. 54]. Перед міністерством освіти (Department of Education and Skills) було поставлено завдання розширення сектора університетської освіти, тобто фактично суттєвої перебудови традиційно-елітарної вищої освіти. Важливим підсумком і проявом здійснених змін стало створення у 1969 році першого університету дистанційної освіти – Відкритого Університету (Open University) як інструменту для здійснення політики вирівнювання освітніх можливостей [5, с. 214].

Розгляд історичного розвитку та функціонування дистанційної освіти у Великій Британії, як мета дослідження, свідчить про те, що в основі виникнення Відкритого Університету було прагнення забезпечити потреби суспільства, пов'язані з освітою, з наявністю висококваліфікованих спеціалістів і освіченої молоді. Дослідження історико-педагогічних джерел дозволяє визначити три етапи розвитку дистанційної освіти у Великій Британії.

Перший етап (друга половина ХІХ ст. – 1960 р.) дистанційного навчання пов'язаний із впровадженням нової форми навчання з використанням листування і розробкою спеціальних навчальних

матеріалів. Історія його зародження не сягає глибини віків. Вважається, що першим, хто вирішив навчати інших за допомогою листування, був британець Ісаак Пітман (Isaak Pitman 1813-1897 р.) [4]. Прагнучи збільшити кількість своїх студентів, він замислився про те, як залучити до навчання молодь, що мешкала у місцях віддалених від місць розташування навчальних закладів. У 1840 році Ісаак Пітман почав розсилати матеріали розробленого ним курсу з стенографії (Pitman shorthand) [1, с. 811] за допомогою звичайної пошти. Таким чином йому вдалося значно розширити коло тих, хто отримав можливість здобувати освіту. Вивчення історико-педагогічних джерел свідчить, що можливість здобувати вищу освіту на відстані на інституційному рівні уперше з'явилася в 1836 році, коли у Великій Британії був заснований Лондонський університет. Студентам, які навчалися в акредитованих навчальних закладах, було дозволено складати іспити, що проводилися Лондонським університетом. З 1858 року, ці іспити стали відкритими для кандидатів з усього світу, незалежно від того, де і яким чином вони здобували освіту. Це зумовило заснування ряду коледжів, що пропонували курси поштою відповідно до університетської програми навчання.

Другий етап (1960-1990 р.) у розвитку дистанційного навчання пов'язаний з появою навчальних радіо- і телекурсів. При цьому, друкарська продукція продовжувала переважати. Початок другого етапу дослідники асоціюють із організацією Відкритого Університету. Саме там була розроблена перша комплексна програма, що поєднала доступні на той час засоби передачі навчальної інформації.

Відкритий Університет був заснований лейбористським урядом Гарольда Уїлсона (Harold Wilson, 1916-1995 р.), на основі «альтернативних» (Alternative Vision of Education) педагогічних поглядів Міхаеля Янга (Lord Young Dartington 1915-2002) [3, с. 53-54]. У 1962 р. лорд Міхаель Янг в журналі «Де» (Where) висунув ідею Відкритого Університету – навчального закладу для дорослих працюючих людей. Виступаючи в Глазго в 1963 р., Гарольд Уїлсон запропонував ідею „Ефірного університету” – об'єднання існуючих навчальних закладів, використовуючи теле- і радіомовлення для дистанційного навчання і «доставки викладачів додому» до дорослих студентів.

Обійнявши посаду прем'єр-міністра, він доручив це питання міністрові освіти Джені Лі (Jennie Lee Secretary of State for Education and Skills) [5]. Під її керівництвом консультативний комітет, що складався з університетських віце-канцлерів, педагогів і дикторів, у 1965 розпочав планування та розробку методично-педагогічної та технологічної бази для заснування університету дистанційного навчання. На той час, помічник директора БІ-БІ-СІ у галузі теле-, радіо- комунікацій, Джеймс Редмонд (James Redmond), який отримав більшість кваліфікацій у вечірній школі, завдяки своєму природному ентузіазму, доклав багато зусиль, щоб подолати технічні труднощі у залученні телебачення та радіомовлення для трансляції навчальних програми. Вальтер Перрі (Walter Perry, відомий як Lord Perry) був призначений першим віце-канцлером Відкритого Університету у січні 1969 році [2, с. 56; 5]. Вибори нового консервативного уряду Едварда Хіта (Edward Heath) у 1970 році спричинили ускладнення з фінансуванням проекту. Так, канцлер Казначейства Іан Маклеод (Iain Macleod) вважав ідею Відкритого Університету «нісенітницею» і виступив категорично проти реалізації цього проекту. Утім у 1971 році Відкритий Університет прийняв своїх перших студентів – 25,000 осіб, запровадивши радикально нову відкриту політику вступу студентів до навчального закладу. У той час, загальна кількість студентів традиційних університетів складала близько 130,000 осіб. У 1970-1971 навчальному році Відкритий Університет прийняв менш ніж 50,000 студентів, утім ця цифра швидко зросла у 1974-1975, а на 1987-1988 роки кількість щорічно зареєстрованих студентів подвоїлась до 100,000 осіб.

Активне використання новітніх інформаційних і комунікаційних технологій в самих різних формах (текст, графіка, звук, анімація) як в синхронному – у вигляді відео- або аудіографічних конференцій, так і в асинхронному режимі з використанням електронної пошти, Інтернету або телеконференцій, стали характерною рисою переходу до третього етапу розвитку дистанційної освіти (80-ті роки ХХ ст.) З цього часу Відкритий Університет проводить послідовну політику використання у навчальному процесі домашніх комп'ютерів учнів. За перші два роки проведення такої політики (1988-1989 р.) у навчання з використанням комп'ютерів було залучено 13,500 студентів, що склало близько 11 %

студентів університету. Протягом історії існування, університет забезпечив підготовку більш ніж двох мільйонів студентів, хоча лише 675,000 з них отримали дипломи з вищої освіти. За 2006-2007 навчальний рік, зареєстровано 224276 студентів і 6184 клієнтів (ті, хто тільки купують матеріали курсу, але не реєструються, щоб отримати академічні кредити). Найбільша кількість студентів – мешканці Англії (148,395), а інші – мешканці Шотландії, Ірландії та інших країн Євросоюзу.

У Великій Британії, як і раніше, провідним закладом дистанційної освіти залишається Відкритий Університет, у якому було розроблено значну кількість високоякісних навчальних посібників, призначених саме для дистанційної освіти. Навчальний процес здійснюється з використанням друкованих навчальних матеріалів, які передаються за допомогою листування, та доповнюються використанням електронної пошти, телеконференцій, очних консультацій і тимчасових навчальних занять за місцем проживання.

Наразі існує декілька провідних засобів дистанційного навчання, які відрізняються за формою подання навчальних матеріалів; наявністю посередника в системі навчання або за централізованою формою навчання; за ступенем використання телекомунікацій та персональних комп'ютерів; за технологією організації контролю учбового процесу; за ступенем впровадження в технології навчання звичайних методів ведення освітнього процесу; за методами ідентифікації студентів при складанні іспитів.

Нині Велика Британія, за існуючими даними, випереджає інші країни Європейського Союзу як у загальному рівні інформатизації, так і за ступенем розповсюдження дистанційної освіти [6, с. 11]. Відкритий Університет майже за 40 років свого існування посів місце світового лідера у дистанційному навчанні: він прагне відігравати провідну роль у поширенні вищої та післядипломної освіти не тільки у Великій Британії, але і в інших країнах світу. Наразі, у 400 навчальних центрах, які пропонують навчання за програмами Університету, здобувають освіту більше 200 тисяч чоловік.

Висновки. Проведене вивчення розвитку дистанційної освіти у Великій Британії дозволяє:

- 1) визначити етапи розвитку цієї форми організації навчання:
 - друга половина ХХ ст. - 1960 р. – етап запровадження листування в освіті;
 - 1960-1980 рр. – етап заснування і становлення освітньої діяльності Відкритого Університету ;
 - 1980 р. по теперішній час – розширення технологічних засобів, методів і форм реалізації дистанційної освіти;
- 2) констатувати послідовне розширення сфери дистанційної освіти;
- 3) встановити, що дистанційна освіта у Великій Британії зумовлює розробку значного обсягу навчальних матеріалів із залученням усіх сучасних електронних засобів передачі інформації;
- 4) виявити, що британська модель дистанційної освіти використовується як орієнтир при розробці програм дистанційного навчання у провідних країнах світу;
- 5) стверджувати, що розвиток дистанційної освіти не варто розцінювати виключно як додатковий сервіс для студента. У цьому зацікавлені і самі навчальні заклади, і держава, вишукуючи шляхи збільшення числа студентів при одночасному прагненні до загального зниження витрат.

Для України у сфері освіти розвиток дистанційних програм - питання принципове, обумовлене не лише прагненням ефективного осучаснення освітньої справи та її оптимізації, а й складною економічною ситуацією в країні. Оскільки державні вищі навчальні заклади, та і більшість приватних позбавлені достатніх коштів для подальшого розвитку своїх закладів, їм дедалі частіше доводиться замислюватися про використання найсучасніших технологій, методів та форм і відповідно засобів навчання, зокрема таких як комп'ютери та Інтернет у наданні освітніх послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Education ministries. Administration of education policy in the United Kingdom. – Wikipedia/ [Електронний ресурс]. The Free Encyclopedia. www.wikipedia.org.